

Marin Laak
Eesti Kirjandusmuuseum

Laabani avangard ja eesti luule kese: käsikirja jäänud tõlked

Ilmar Laaban tõi eesti luulesse sürrealismi, tema mõju eesti kultuuriruumile võib aimata nii siin- kui sealpool raudset eesriiet. Me varasemate uurimuste tulemusel on selgunud, et kuigi ametlikud suhted olid keelatud, jõudis väliseesti kirjandus kodumaale kõikvõimalikke erakanaleid pidi, eriti aga isiklike kirjavahetuste kaudu. Kui tekkisid esimesed otsekontaktid kodueesti ja Läänes elavate eesti kirjanike ja akadeemiliste inimeste vahel, ilmnes, et Eesti NSV-s tunti eesti pagulaskirjandust isegi paremini kui sealpool eesriiet. Pole kahtlust, et Laabani luulekogud "Ankruketi lõpp on laulu algus" ja "Roosi Selaviste" avaldasid mõju eesti kirjanduse kuldsete kuuekümnendate luuleuendusele, eeskätt Andres Ehini kujunemisele sürrealistlikuks luuletajaks. Laabani erandlik trajektoor eesti kirjandusväljal alles ootab uurimist. Ometi on ilmselge Ilmar Laabani kui esimese eesti sürrealistliku luuletaja jäämine eesti pagulaskirjandusvälja äärealale või isegi nurga taha. Ta oli erandlik, konfliktne, erakordne, interdistsiplinaarne ja -natsionaalne, liikudes kirjanduse, kunsti- ja muusikainimeste ringkondades. Sõpru ja inspiratsiooni otsis ta pigem kultuuride vaheliselt vabalt alalt kui eesti rahvusliku kirjanduse kitsalt luuleparnassilt. Seda enam pakub huvi Laabani tegevus eesti luule tõlkijana, alustades autorite valikust ja nende tekstidest. Toetudes Ilmar Laabani bibliograafia "Ankruketi lõpp on tegude algus" (2021) ja tema käsikirjalisele arhiivile Eesti Kirjandusmuuseumis, jälgin Laabani tõlkeid eesti luulest. Teen katset tabada Laabani mõju eesti kirjandusele kolmemõõtmelises pingeväljas eesti luule tõlkija, avangardistliku poeedi ja arvustajana.

Märksõnad: luule, kirjandusväli, pagulaskirjandus, tõlkimine